

HORIZON-TAAL

mei - juni 2025

Jaargang 57 - nummer 332

**Een geslaagd eerste BEST-studieweekend
Esperantosucces in Burundi
Engels als machtsmiddel**

INHOUD

Ten geleide & Interessante evenementen in 't verschiet	3
La unua BEST-studsemajnfino estis sukceso	4
Esperantosucces in Burundi	8
Eén machtsmiddel kunnen we Trump alvast uit de handen slaan: het Engels	10
Blitzbezoek aan de Koninklijke Bibliotheek	12
Boek over de Brugse familie Witteryck	14
Vlaamse jongeren actief tijdens Belgische Esperantoweek	16
Drie eeuwen Nederlands in Amerika	18
Verrijk je Esperanto - 3	20

Foto op de voorpagina: De jeugd is de toekomst tijdens de Limburgdag in Sint-Truiden. Verslag in volgend nummer.

Tweemaandelijks tijdschrift, uitgegeven door de Vlaamse Esperantobond vzw

57ste jaargang mei-juni 2025. Verschijnt de 1ste van elke oneven maand.

Overname van artikelen is vrij op voorwaarde dat de bron wordt vermeld en een exemplaar aan de redactie wordt gestuurd.

Hoofdredacteur: Piet Glorieux horizon.taal@esperanto.be www.esperanto.be/horizontaal

Tekstopmaak: Joost Vander Bauwhede joost.bauwhede@gmail.com

Proeflezen: Kris Panis

Werkten mee aan dit nummer: Cyreen Knockaert, Yves Nevelsteen, Roland Rotsaert, Lode Van de Velde, Marc van Oostendorp

Administratie en verantwoordelijke uitgever

 Vlaamse Esperantobond vzw • Lange Beeldekenstraat 169, BE-2060 Antwerpen

 03 234 34 00 admin@fel.esperanto.be www.esperanto.be/fel/nl

BE0419 028 122 • RPR Antwerpen • KBC: IBAN BE31 4025 5105 3155, BIC: KREDBEBB

Abonnement: 30 euro per jaar (6 nummers)

Advertentietarieven:

	1-malig	3-malig*	6-malig*
1/1 pagina	257	625	1000
1/2 pagina	150	375	600
1/3 pagina	110	275	440
1/4 pagina	80	200	320
1/8 pagina	55	140	220
1/12 pagina	30	75	120

Alle prijzen zijn in euro.

* Inlassing van 3x dezelfde advertentie van een drukklaar geleverd exemplaar.
Btw-tarief van 21% op deze tarieven.

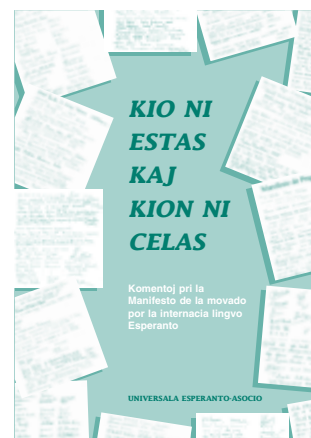
TEN GELEIDE

In het online tijdschrift *Libera Folio* verscheen een interview met de auteur van een eenpersoonsmanifest *La Manifesto de la Mondpopolo* (*mondpopolo.esperanto.one*). Het is van de hand van een zekere Johannes Genberg, die betoogt dat esperantisten zich moeten manifesteren met een eigen identiteit, gebaseerd op kosmopolitisme, gelijkwaardigheid van mensen, humanisme, democratie, pacifisme en verdraagzaamheid. Het zou betekenen dat de Esperantogemeenschap teruggaat naar de idealen van Zamenhof. Hoewel de meesten van ons die idealen in grote mate delen, vrees ik dat de concrete uitwerking ervan de Esperantogemeenschap nog meer zou verdelen dan ze dat nu al doet.

Het lijkt me nuttiger om dan het Manifest van Praag onder het stof vandaan te halen. Het is een document dat ter gelegenheid van het UK van 1996 in Praag is uitgebracht. De auteurs beschrijven erin voor welke taal- en communicatiegerelateerde streefdoelen de Esperantogemeenschap staat: democratie, transnationale opvoeding, pedagogische effectiviteit, meertaligheid, taalrechten, taaldiversiteit en emancipatie. Ook daarover zullen esperantisten van mening verschillen, maar over het merendeel van de streefdoelen zal er wel eensgezindheid zijn.

Mijns inziens moeten we in onze werving meer de nadruk leggen op die brede doeleinden en minder opscheppen over de “taalkundige superioriteit” van Esperanto. Gewoon laten weten dat wij met Esperanto een van de weinigen zijn die die streefdoelen in de praktijk brengen.

Piet Glorieux

INTERESSANTE EVENEMENTEN IN 'T VERSCHIET

- **3 Juni - Voorstelling boek *Drie generaties Witteryck in Brugge***
Meer info blz 14
- **14 juni - Kultura tago de Esperanto Nederland en Alkmaar**
Meer info op www.eventaservo.org
- **26 juli / 2 augustus - 110de Esperanto-Wereldcongres in Brno (Tsjechië)**
Meer info op www.eventaservo.org
- **2-5 oktober – Gebeneluksa Kongreso in Schleiden (Duitsland, nabij Belgische grens)**

Op het programma o.a.:

- Concert van JoMo
- Cursus van Katalin Kováts en Sylvain Lelarge
- Voordrachten over Oorslogsverhalen, Euregio & Moresnet
- Busexcursie naar Moresnet

Meer info op blz 15

Allen daarheen!

LA UNUA BEST-STUDSEMAJNFINO ESTIS SUKCESO

Okazis Belga Esperanto-Studsemajnfino (BEST) en De Iep en Ipro (Ieper) de vendredo la 21-a februaro vespere ĝis dimanĉo la 23-a posttagmeze. Delongetia kurso ne okazis en Belgio, do mi tre ĝojas pro la iniciato. Ĉeforganizis la semajnfino Piet Glorieux kun granda helpo de interalie An Olijslagers, Johan Van Eenoo, Nicky Janssen kaj Kristin Tytgat.

Lerni...

Alex Humet helpis al la komencintoj meti siajn unuajn paŝojn en Esperanto. **Paweł Fischer-Kotowski** per sia kurso celis tiujn kiuj jam iel elturniĝis en Esperanto, sed volas pliriĉigi sian konon kaj ekzerci sian parolkapablon. **Lode Van de Velde** helpis siajn kursanojn perfektigi sian lingvouzon en tri ŝtupoj: 1/ trovi, korekti kaj kompreni erarojn en tekstetoj; 2/ traduki poezion kaj 3/ mem verki, pere de instigiloj, poezion kaj aŭ mallongajn rakontojn.

Mi mem venis ĉefe por inspiriĝi por mia propra instruado en Krikkenhaar, kie de multaj jaroj Esperanto Nederland organizas studsemajnfinojn – eĉ dufoje jare (vidu <https://mallonge.net/sts>). Organizantoj de BEST anoncis, ke la kurso de Lode estis ideala por “instruistoj, tradukemuloj, verkemuloj, redaktoroj kaj ĉiu ajn kiu volas

Van vrijdagavond 21 februari tot en met zondagmiddag 23 februari vond in De Iep te Ieper het eerste Belgische Esperanto-Studieweekend (BEST) plaats. Het is lang geleden dat een dergelijke cursus in België werd gegeven, dus was ik erg blij met het initiatief. Het weekend werd georganiseerd door Piet Glorieux met de geweldige hulp van onder meer An Olijslagers, Johan Van Eenoo, Nicky Janssen en Kristin Tytgat.

Ter lering...

Alex Humet hielp beginners met hun eerste stappen in het Esperanto. **Paweł Fischer-Kotowski** richtte zijn cursus op mensen die al enige kennis van Esperanto hadden, maar hun kennis wilden verrijken en hun spreekvaardigheid oefenen. **Lode Van de Velde** hielp zijn cursisten hun taalgebruik in drie stappen te perfectioneren: 1/ fouten vinden in tekstjes, ze corrigeren en begrijpen; 2/ gedichten vertalen en 3/ zelf gedichten en/of korte verhalen schrijven aan de hand van aanzetten.

Ik kwam vooral om inspiratie op te doen voor mijn eigen cursus in Krikkenhaar, waar Esperanto Nederland al jarenlang – zelfs twee keer per jaar (zie <https://mallonge.net/sts>) – zijn

Foto: Michel Detobel

perfektigi sian lingvokonon kaj -uzon”, do mi unue planis ĉeesti tiun. Post iom da hezitado, mi tamen elektis la kurson de Paweł, interalie ĉar tiel mi povis asisti mian koramikinon Jenny. Kvankam ŝi nur eklernis Esperanton en aŭgusto 2024, ŝi tre rapide progresis per Duolingo, kaj jam tre flue regis la bazon de la lingvo. Duolingo estas metodo kiu funkcias ne por ĉiu, sed ĝi instigas ĉiutage iom okupiĝi pri lingvo, kaj tio certe estas bona ideo. Por Jenny ŝajne tre bone funkciis tiel eklerni Esperanton. Aliĝi al nivelo 1 ne estintus por ŝi sufiĉe defia.

Paweł efektive multe inspiris min! Do mi ĝojas, ke mi estis en lia kurso. Li ĉefe instruis pri afiksoj kaj akuzativo. Ni ankaŭ ludis la Tabu-ludon. La instruado estis malsimpla por Paweł, ĉar la lingva nivelo de la partoprenantoj tre variis. Li bone strukturite klarigis ĉion kaj donis klarajn ekzemplojn. Ĉefe gramatikon li bonege regas kaj sukcesis klarigi; estis agrable konstati, kiel Paweł regas la lingvon je denaska/universitata nivelo. Esperanto estas “pli facila lingvo”, sed tamen ne simpla. Eĉ mi mem pli profundigis mian lingvan konon; kelkaj ekzemploj de Paweł estis vere tre trafaj.

Paweł tre instige alvokis viziti la libroservon, kiun prizorgis FEL. Pluraj kursanoj pro tio aĉetis librojn. Organizantoj antaŭvidis grandan elekton; ili faris multe da peno kaj tio prave subtenindas. Gravas libroservo dum kunvenoj. Unuflanke la aĉetanto evitas sendokostojn kaj aliflanke estas por FEL okazo por memoriĝi homojn pri la retbutiko kaj tiel subteni niajn aŭtorojn kaj eldonejojn.

...kaj distriĝi

Vendredvespere grupo vizitis la Menenpoort por la Last Post, dum aliaj ludis sociajn ludojn aŭ muzikludis (ukulelo kaj fretocitro). De la komenco regis agrabla etoso.

Sabatvespere Lode kaj Nicky prezentis skeĉon kunmetita el sloganoj de Movado sen Nomo (MsN). Tio tre plaĉis al mi, ĉar mi maltrafis la feston de la 45-jariĝo de MsN, kie oni unuafoje prezentis la skeĉon. Mi registris la skeĉon kaj alŭtos ĝin al la retejo de MsN, tiel ankaŭ multaj aliaj homoj povos ĝui ĝin.

Johan Van Eenoo surprizis nin per prezento de propraj poemoj kaj poemoj de famaj esperantistoj.

studieweekend organiseert. De organisatoren van BEST kondigden aan dat de cursus van Lode ideaal was voor “docenten, vertaal- en schrijflustigen, redacteurs en iedereen die zijn of haar taalkennis en -gebruik wil perfectioneren”. Daarom was ik eerst van plan om die cursus te volgen. Na enige aarzeling koos ik toch voor de cursus van Paweł, ook omdat ik op die manier mijn vriendin Jenny kon ondersteunen. Hoewel ze pas in augustus 2024 was begonnen met het leren van Esperanto, maakte ze dankzij Duolingo al snel vorderingen en beheerste ze de basisbeginselen van de taal al uitstekend. Duolingo is een methode die niet voor iedereen werkt, maar het moedigt je wel aan om elke dag een beetje met taal bezig te zijn, en dat is zeker een goed idee. Voor Jenny werkte het leren van Esperanto op deze manier blijkbaar heel goed. Deelnemen aan groep 1 zou voor haar te weinig uitdagend geweest zijn.

Paweł heeft mij echt enorm geïnspireerd! Ik ben dus blij dat ik in zijn cursus zat. Hij gaf vooral les over affixen en de accusatief. We speelden ook het Taboe-spel. Voor Paweł was het lesgeven moeilijk, omdat het taalniveau van de deelnemers sterk varieerde. Hij legde alles goed uit en gaf duidelijke voorbeelden. Met name de grammatica beheerst hij uitstekend en hij slaagt erin om die uit te leggen; het was leuk om te zien dat Paweł de taal op moedertaal-/universitair niveau beheerst. Esperanto is een “makkelijkere taal”, maar toch geen eenvoudige. Ook ikzelf heb mijn kennis van de taal verdiept; sommige voorbeelden van Paweł waren werkelijk heel treffend.

Paweł spoorde ons sterk aan om de boekendienst, verzorgd door FEL, te bezoeken. Verschillende studenten hebben om die reden boeken gekocht. De organisatoren hadden een uitgebreid aanbod voorzien en er veel moeite voor gedaan. Dat verdient lof. Een boekendienst organiseren tijdens een evenement is belangrijk. Enerzijds vermijdt de koper verzendkosten en anderzijds is het voor FEL een gelegenheid om mensen te herinneren aan het bestaan van de webwinkel en zo onze auteurs en uitgevers te steunen.

...en vermaak

Vrijdagavond bezocht een groep de Menenpoort voor de Last Post, terwijl anderen gezelschapsspelletjes speelden of muziek maakten

Ĉiu partoprenanto ricevis bele enpaĝigitan ekzempleron de la “BEST-poemaro”.

Poste en la trinkejo oni kune kantis kaj muzikis. Tio multe kontribuis al bona etoso. Multaj esperantistoj ŝatas kune muzikumi; eĉ tiom plaĉas, ke la lovena loka grupo Esperanto 3000 organizos la 1-an de majo Muziktagon!

Varma gastigado

La manĝoj estis tre bongustaj. Oni zorge atentis pri senglutenuloj, vegetaranoj ktp. Organizantoj petis helpon pri deĵorado en la trinkejo, ordigo de tabloj kaj lavado de teleroj kaj manĝilaro per maŝino en la kuirejo. Feliĉe ne mankis volontuloj por tiuj taskoj.

En la ĉambroj estis baza komforto, sed por mi sufiĉis. Estis nur iom da problemoj pri la hejtado: foje estis tro varme, foje tro malvarme en iuj ejoj. Tio tamen ne ege ĝenis.

Sukcesa unua okazigo

Venis ĉirkaŭ 35 homoj al la unua belga studosemajnfino. Tio estas tre bela rezulto. Ĉefe ĝojigis min, ke ĉeestis sufiĉe multaj franclingvaj belgaj esperantistoj, kaj eĉ kelkaj francoj. Du el la tri instruistoj ne havis la nederlandan aŭ la francan kiel denaskan lingvon. Tio multe helpis por internaciigi la studsemajnfino.

(ukelele en fretciter). Vanaf het begin klonken er aangename, zachte klanken.

Zaterdagavond voerden Lode en Nicky een sketch op, samengesteld uit slogans van de Movado sen Nomo (MsN). Ik vond dat heel fijn, want ik had het feestje voor de 45e verjaardag van Movado sen Nomo gemist, waar men de sketch voor de eerste keer opvoerde. Ik heb de sketch opgenomen en zal hem op de MsN-website zetten, zodat veel andere mensen ervan kunnen genieten.

Johan Van Eenoo verraste ons met een presentatie van gedichten. Eigen werk en gedichten van bekende Esperantosprekers. Elke deelnemer ontving een mooi vormgegeven exemplaar van de “BEST-dichtbundel”.

Later in de bar werd gezongen en muziek gespeeld. Het bracht de sfeer erin. Veel Esperantosprekers maken graag samen muziek, in die mate zelfs dat de Leuvense groep Esperanto 3000 op 1 mei een Muziekdag organiseert!

Warm onthaal

Het eten was erg lekker. Er werd veel aandacht besteed aan glutenvrije diëten, vegetariërs, enzovoort. De organisatoren vroegen hulp bij het bedienen aan de bar, het dekken van tafels en het afwassen van borden en bestek met behulp van een machine in de keuken. Gelukkig was er voor deze taken geen gebrek aan vrijwilligers.

De kamers hadden een basiscomfort, maar voor mij was dat voldoende. Er waren alleen wat problemen met de verwarming: soms was het te warm, soms te koud op sommige plaatsen. Het was geen groot euvel.

Geslaagde eerste editie

Er zijn zo'n 35 personen afgezakt naar het eerste Belgische studieweekend. Dat is een heel mooi resultaat. Ik was vooral blij dat er behoorlijk wat Franstalige Belgische esperantisten aanwezig waren, en zelfs een paar Fransen. Twee van de drie leerkrachten hadden geen Nederlands of Frans als moedertaal. Dit heeft enorm geholpen om het studieweekend een internationaler karakter te geven.

Ik denk dat het goed zou zijn om de volgende keer vier niveaus te hebben. De groep van Lode was

Mi kredas, ke estus bone venontfoje havi kvar nivelojn. La grupo de Lode estis ekzemple tre granda, kio iom malhelpis rapide progresi. Aliflanke la grupo 2 de Paweł estis lingvonivele iom tro heterogena. Sed ĝenerale – almenaŭ laŭ tio kion mi eksciis kaj mem spertis – ĉiuj tre kontentis pri la tuta semajnfino.

Fotoj de la semajnfino aperas en la Beneluxa Bitarkivo. Tie vi povas ankaŭ trovi liston de partoprenintoj kaj kelkajn pliajn informojn. (<https://benelukso.eu/best2025>)

Organizantoj de BEST 2025 planas denove okazigi ĝin en 2026. Oni hezitas, ĉu organizi ĝin denove en la flandra urbo Ipro, aŭ en la franclingva parto de Belgio. Ni vidos. Mi ĉefe esperas, ke la studsemajnfino iĝos jara tradicio!

Yves Nevelsteen

bijvoorbeeld erg groot, wat een snelle vooruitgang enigszins belemmerde. Anderzijds was groep 2 van Paweł iets te heterogeen qua taalniveau van de cursisten. Maar over het algemeen – in elk geval op basis van wat ik zelf heb geleerd en ervaren – was iedereen zeer tevreden over het hele weekend.

Foto's van het weekend staan in het Benelux Bitarchive. Daar vind je ook een deelnemerslijst en wat aanvullende informatie. (<https://benelukso.eu/best2025>)

De organisatoren van BEST 2025 zijn van plan het evenement in 2026 opnieuw te organiseren. Er wordt nog getwijfeld of ze het evenement opnieuw in de Vlaamse stad Ieper zullen organiseren, of in het Franstalige gedeelte van België. We zullen zien. Ik hoop vooral dat het studieweekend een jaarlijkse traditie wordt!

*Yves Nevelsteen
(vertaling: Piet Glorieux)*

Advertentie

Taalcursus
Esperanto
dé wereldtaal in 25 lessen

Een Esperantocursus met elementen die je reeds kent uit het Nederlands...

LEER NU ESPERANTO
(en 150 andere talen)
met de uTalk APP

Bewezen
leermethode die op
elk platform werkt

Makkelijk in
gebruik en maakt
leren leuk

Leer vanuit een van
de 150 beschikbare
talen

Vergelijk je uitspraak
met die van twee
moedertaalsprekers
(man + vrouw)

65 thema's

Geschikt voor
beginners en
gevorderden

Ook voor scholen,
organisaties en
bedrijven, dankzij
de 'Klaslokaal'-app

Niet gratis, wel
(te) goedkoop

Ga naar: www.lingvejo.com/eo
of contacteer: rob@cdline.be
Tel +32 485 53 53 37

ESPERANTOSUCCES IN BURUNDI

Esperanto krijgt ministeriële steun in Burundi en een activiste/esperantiste ontvangt een presidentiële onderscheiding.

De groei van Esperanto in Burundi heeft in het jaar 2024 een nieuw niveau bereikt. Hoogtepunt was een minister die aanvaardt dat Esperanto gebruikt mag worden zoals elke andere taal in Burundi.

Onlangs kreeg de nationale Esperantovereniging van Burundi (ANEB) de kans om een Esperanto-training te verzorgen voor inheemse leraren van de Girimbabazi Tujane-school, de school die werd opgericht door de Girimbabazi Foundation. Girimbabazi (fondationgirimbabazi.org) is een non-profitorganisatie die als doel heeft de

versterkingenbeschermingvan de eerbiediging van de rechten van kinderen binnen Batwa- en andere gezinnen te verzekeren, evenals het versterken van de ondernemersvaardigheden van jonge Batwa om hun sociaal-economische emancipatie, een verandering van denkwijze en hun duurzame en geïntegreerde ontwikkeling te garanderen.

Esperanto wordt vandaag beschouwd als een taal die de denkwijze van de inheemse Batwa verandert en de ogen van de Burundezen opent voor de wereld. Het is een stap in de richting van de verspreiding van de taal in Burundi.

Uit het feit dat Burundese studenten al zover zijn dat ze zelf de seminaries kunnen financieren,

Concreet in 2025

Er werd een overeenkomst bereikt tussen en Aimé-Patrick Manirakiza, voorzitter van ANEB (Nationale Esperantovereniging van Burundi) en ook vertegenwoordiger van ILEI (Esperanto-onderwijsvereniging), en de minister van Onderwijs, over het voorstel om Esperanto in te voeren in Burundese scholen. De minister aanvaardde het voorstel en ondertekende het betreffende document. UEA-comitélid François Lo Jacomo was in Burundi en had daaromtrent contact met de minister van Mensenrechten en Solidariteit en met de adviseur van het ministerie van Onderwijs.

Aimé-Patrick nam al contact op met ministeriële adviseurs die met verenigingen werken en samen stelden ze een begroting op. In januari-februari werd een samenwerkingsovereenkomst vastgelegd. Nu al is men gestart met de aanmaak van boeken en lesmateriaal aangepast aan de Burundese en Afrikaanse context. Momenteel zijn er 23 Esperantoleraren in Burundi.

In maart-april wordt gewerkt aan de voorbereiding en publicatie van dit lesmateriaal. De lerarenopleiding vindt plaats in mei-juni. In juni en augustus openen ze een Esperantoclub

in officiële scholen in drie provincies. Een ander belangrijk punt is de oprichting van een bibliotheek waar geïnteresseerden boeken kunnen ontlenuen. Men vraagt ook om een soort centrum op te richten in de hoofdstad voor hen die Esperanto willen leren op school. Het centrum zou de activiteiten voor en in het Esperanto ondersteunen. Om het project voort te kunnen zetten is 1700 euro nodig. Het bestuur is nu op zoek naar mogelijkheden om dit nieuwe project te financieren en nodigt iedereen uit om te helpen!

François Lo Jacomo tussen de esperantisten.

kan men afleiden dat deze studenten-Esperantobeweging een zekere rijpheid heeft bereikt.

Esperanto is niet alleen een taal die in clubs gebruikt moet worden, maar ook een onderwijstaal, net als andere talen. De minister van Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek heeft ons o.a. uitgenodigd om te bekijken hoe we het Esperanto in de schoolboeken in Burundi kunnen integreren.

Er is een goed uitgerust Esperantocentrum in Burundi. Wij hebben een bibliotheek met evenwel een beperkt aantal boeken. Maar met de hulp van ILEI, UEA en andere weldoeners kan de bibliotheek in Burundi dienen als een centrale bibliotheek die kan helpen bij de distributie van boeken naar Afrikaanse landen.

*Uit Esperanto, maart 2025, tijdschrift van UEA (de Esperanto-wereldvereniging)
(vertaling: Piet Glorieux)*

Burundese activiste en esperantiste ontvangt presidentiële onderscheiding

Mevrouw Anny Joance Nizigiyimana, een 26-jarige Burundese esperantiste, werd tijdens de viering van Internationale Vrouwendag bekroond met een presidentiële onderscheiding door de president van de Republiek Burundi, de heer Evariste Ndayishimiye. Vanwege haar eerdere ervaring als deelnemer aan VN-jongerevenementen werd ze samen met Mana Brinson (uit D.R. Congo) gekozen om UEA te vertegenwoordigen op de VN-conferentie over het maatschappelijk middenveld (UNCSC), die in mei 2024 plaatsvond in Nairobi, Kenia, en waaraan meer dan 2000 mensen deelnamen. Na het evenement werd zij lid van de Subcommissie van Deskundigen van de UNCSC en vertegenwoordigt zij nog steeds UEA.

Nog in 2024 nam ze deel aan het 109e Wereldcongres van Esperanto in Arusha, waaraan ze op vele manieren bijdroeg, vooral rond thema's die verband hielden met vrouwenactiviteiten. Dit was te verwachten, aangezien Joance vicevoorzitter is van de Vereniging van Zakenvrouwen van Burundi (AFAB) en directeur en oprichter van het bedrijf Innovation Plus Plus. Een belangrijk deel van haar werk is gewijd aan het bevorderen van vrouwelijk ondernemerschap. Ze zet zich in om andere vrouwen te helpen de uitdagingen te overwinnen die hun succes in de zakenwereld belemmeren. Joance is vertegenwoordigster van Esperanto Women's African Action (EVAA) in Burundi en nam deel aan het tweede Afrikaanse Vrouwencongres in Arusha, vlak voor het 109e Esperanto-wereldcongres.

*Mevrouw Anny Joance Nizigiyimana
bij de ontvangst van haar onderscheiding*

In een interview gaf ze aan dat de grootste moeilijkheid voor vrouwen in Burundi de toegang tot financiering is. “Omdat we geen onderpand hebben, kunnen we geen lening bij de bank aanvragen. Bovendien is er een maatschappelijk vooroordeel, waardoor vrouwen niet worden aangemoedigd om dingen te doen zoals ze zouden moeten, en dit belemmert jonge Burundese vrouwen. We moeten jonge vrouwen laten wennen aan onderzoek doen, informatie en mogelijkheden vinden om zichzelf te promoten, online te gaan en te netwerken met andere jonge ondernemsters”, zei ze. Naast een certificaat ontving zij van de president van Burundi een geldprijs voor haar uitstekende werk.

*Perscommuniqué van UEA dd. 21 maart 2025
(vertaling: Piet Glorieux)*

EÉN MACHTSMIDDEL KUNNEN WE TRUMP ALVAST UIT HANDEN SLAAN: HET ENGELS

We kunnen doen alsof Engels een neutrale taal is, maar de ruzie tussen Trump en Zelensky maakte pijnlijk duidelijk dat dit niet zo is. Misschien wordt het daarom tijd voor een taal die kan verbinden in plaats van verdelen.

Taal diende als machtsmiddel voor de Amerikaanse president Donald Trump en vicepresident JD Vance tijdens hun ontmoeting met de Oekraïense president Volodymyr Zelensky op vrijdag*. De Amerikanen deden er alles aan om hun Oekraïense collega te intimideren en te overbluffen. En het feit dat het gesprek in het Engels plaatsvond, speelde daarbij in hun voordeel.

Wie opnamen van Engelstalige gesprekken van Zelensky uit de afgelopen jaren beluistert, merkt dat hij waarschijnlijk zijn Engels heeft verbeterd om zijn diplomatieke rol beter te vervullen. Of Trump of Vance enige andere taal beheersen dan het Engels, is onduidelijk. Ze gebruikten het feit dat zij hun moedertaal spraken en hun gesprekspartner minder tot hun voordeel. Zelensky had steeds een fractie van een seconde meer nodig om zijn gedachten te verwoorden. Die fractie van een seconde benutten de Amerikanen.

De wereld is gewend geraakt aan het Engels als de taal van de wereldorde – een ogenschijnlijk neutraal middel van internationale communicatie. Maar in de praktijk betekent dit dat het overgrote deel van de mensheid zich deze taal met moeite eigen moet maken, om op cruciale momenten alsnog te worden overklast door iemand zonder bijzonder taalgevoel. Iemand die simpelweg het voordeel heeft dat zijn moedertaal de wereldtaal is.

Gage Skidmore from Peoria, AZ, United States of America, CC BY-SA 2.0

Officiële taal

We zijn wereldwijd op allerlei manieren gaan rekenen op de Verenigde Staten waar het gaat om internationaal verkeer. Dat wordt pijnlijk duidelijk in tijden waarin Amerika zichzelf van dat internationale verkeer niets meer aantrekt: allerlei ook voor Europa cruciale aspecten van het internet zijn bijvoorbeeld in Amerikaanse handen. Overheden en bedrijven slaan enorme hoeveelheden gevoelige data op Amerikaanse servers op. Hierdoor kunnen Amerikaanse autoriteiten in bepaalde gevallen toegang eisen tot gegevens van Europese gebruikers.

Maar hetzelfde geldt voor het Engels. We kunnen doen alsof het een neutrale taal is, maar in werkelijkheid is het de taal van een klein aantal nazaten van het Britse imperium. Uitgerekend Donald Trump

begrijpt dat politieke belang maar al te goed: op de dag van de confrontatie met Zelensky verklaarde hij dat het Engels de (enige) officiële taal van de Verenigde Staten moest worden.

Nu we gedwongen zijn de wereldorde opnieuw in te richten, zouden we kunnen proberen die wat eerlijker en democratischer vorm te geven. Op zo'n manier dat niet bepaalde volkeren speciale privileges genieten in het internationale verkeer.

Meertaligheid

Taalkundig gezien moet zo'n wereldorde in de eerste plaats gebaseerd zijn op meertaligheid. Niet alleen het dominante Engels verdient respect. In de praktijk betekent dit dat Nederlandse kinderen op scholen weer een paar vreemde talen zouden moeten leren – op zijn minst bijvoorbeeld de talen van buurlanden, zoals Frans en Duits, maar ook minderheidstalen, zoals Fries of Turks.

Op het grote internationale toneel betekent dit dat er meer geïnvesteerd moet worden in tolken en vertalers. In de Europese Unie is het Engels, ondanks de Brexit, dominant gebleven, terwijl het officieel slechts door twee kleine lidstaten als officiële taal wordt gedragen: Ierland en Malta. Dat is absurd. De taalkundige diversiteit van Europa is al eeuwenlang een van de krachten van het continent. Alle talen van Europa zou je in Europa moeten kunnen gebruiken.

Gemeenschappelijke taal

Natuurlijk is het soms nodig een gemeenschappelijke taal te hebben die iedereen spreekt, zowel binnen Europa als op nog grootschaligere internationale niveaus. Sommige gesprekken verlopen nu eenmaal makkelijker zonder voortdurende vertaling—en zelfs de meest onopvallend aanwezige kunstmatige intelligentie kan

een goed gesprek soms in de weg staan. In dat gevallen willen we teruggrijpen op een gemeenschappelijke taal. Maar zo'n taal zou dan werkelijk neutraal moeten zijn.

Misschien is het tijd om het 19de eeuwse ideaal van het Esperanto af te stoffen, een taal die aan het eind van de 19de eeuw werd gemaakt door de Pools-Joodse oogarts Lejzer Ludwik Zamenhof. In een tijd en een regio waar de internationale spanningen minstens even groot waren als nu probeerde Zamenhof een taal te ontwikkelen die niemands moedertaal was en daarmee van iedereen. Een taal waarin, zoals hij zelf zei, 'Russen niet met Polen samenkomen, of Fransen met Engelsen, maar mensen met mensen'.

Dat idee is lang belachelijk gemaakt en naïef gevonden, omdat de wereld de voorkeur gaf aan het Engels. Maar het is misschien zo'n gek idee nog niet: een taal die de wereld kan verbinden in plaats van verdelen. Een taal die in de afgelopen anderhalve eeuw bovendien door een weliswaar heel kleine gemeenschap is uitgetest, en waarin je kunt schelden, liefhebben, romans schrijven of saaie toespraken houden. Alles wat je nodig hebt, maar dan op een eerlijkere basis.

Zijn er op dat moment geen politici meer die anderen afschuwelijk behandelen? Natuurlijk wel. Maar één machtsmiddel is ze op dat moment uit handen geslagen.

Marc van Oostendorp
Opinie in dagblad Trouw van 2 maart 2025
Marc is hoogleraar Nederlands en
Academische Communicatie aan de
Radboud Universiteit in Nijmegen en
voorzitter van Esperanto Nederland

(*) 28 februari 2025

BLITSBEZOEK AAN DE KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

Een van de mooie aspecten van de Antwerpse Erfgoedbibliotheek (EHC) is dat alle medewerkers er meetellen, zowel vrijwilligers als reguliere ambtenaren. Iedereen mag er dan ook bij zijn als het teamdag is, dit keer was het op 24 oktober 2024. En wanneer de Koninklijke Bibliotheek of Albertina (KBR*) op het programma staat, kan een liefhebber van erfgoed en boeken-dingen moeilijk thuisblijven. Voor wie in België woont, is de KBR zowat de best toegankelijke bibliotheek van het land, wegens de ligging op een boogscheut van het Brusselse Centraal Station.

De Esperantospreker denkt er te weinig aan: KBR bewaart, naast zoveel andere zaken, ook alle in België uitgegeven Esperantopublicaties zoals Horizon.taal en Monato. Overeenkomstig de regelgeving is er is nu eenmaal deponeringsplicht, en maar goed ook. Toch bevinden zich in KBR ook een aantal niet-Belgische publicaties, waaronder twee oude en zeldzame Zamenhof-uitgaven daterend van 1889. Het zijn respectievelijk *La Dua Libro*, en *Aldono al la Dua Libro* in Russische vertaling. Ook *Les Libentaires et la Langue Internationale Espéranto* van Emile Chapelier, in 1904 te Antwerpen gedrukt, is een zeldzaam curiosum. Erin is vermeld dat al in 1903 groepen Esperantosprekers / vrijdenkers bestonden in Antwerpen en in Brussel. Het boekje is online beschikbaar. Verbazingwekkend alleszins is dat in oude niet-Esperantotijdschriften in KBR soms online artikelen staan over Esperanto, zelfs in het Esperanto, artikelen die men zelden in "gewone" Esperanto-bibliotheken aantreft... KBR biedt verder onderkomen aan 750 didactische uitgaven van de befaamde Brugse drukker en Esperantospreker Witteryck. Voor een keertje kan EHC grote broer uit Brussel de loef afsteken met liefst 850 titels, dankzij de schenking zo'n 50 jaar geleden door Lena Witteryck gedaan aan de Gentse Universiteit, schenking die later overgedragen werd...

Ik focuste me nu evenwel niet op deze laatste, noch op de collectie plantalen, noch op de Bourgondische bibliotheek met de schitterende vijftiende-eeuwse handschriften. Van deze mochten we er overigens enkele van heel dichtbij bewonderen. Vooral twee andere programmapunten wekten mijn aandacht.

Een exemplaar van deze publicatie uit 1889 bevindt zich in KBR

Een van de eerste in België verschenen Esperanto-gerelateerde publicaties (1904)

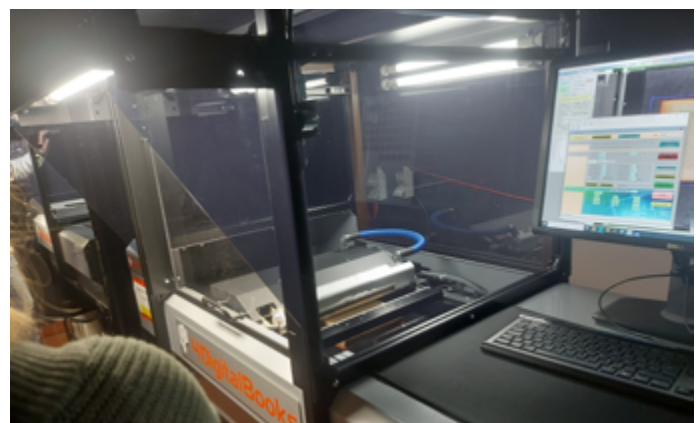
Vooreerst konden we achter de schermen (lees: in de kelderverdiepingen) een blik werpen op de digitalisatieafdeling. Vanzelfsprekend zullen enkele deskundige collega's hier veel meer van opgestoken hebben dan ik, eenvoudige toeschouwer. Toch was het, bijvoorbeeld, indrukwekkend te zien hoe elk van de ganse serie 4DigitalBooks-scanners volautomatisch 800 bladzijden per uur naar het internet katapulteert, en dit zonder dat iemand er een vinger naar hoeft uit te steken. Ik hoorde zelfs dat men de toestellen ook in het weekend laat functioneren, met weinig of geen personeel in de omtrek. Kostbare handschriften worden uiteraard niet met behulp van dergelijke robots gescand. We konden zien welke minutieuze voorzorgen qua belichting dan in acht genomen worden.

Al een beetje moe in de benen van het staan en traag volgen, kwam het me goed uit dat ik mijn tweede programmapunt zittend kon bijwonen, namelijk als powerpointpresentatie. Het thema was een onderzoeksproject over het aanwenden van computertechnologie of "artificiële intelligentie" (AI) bij de catalografie. Bedoeling is om het tijdrovend karakter van laatstgenoemde te milderen. De presentator bevestigde dat de manuele catalografie resulteert in gemiddeld slechts 15 ontsloten boeken per dag en per persoon. Dit klonk mij zeer bekend in de oren, het is absoluut geen plantrekkerij van vadsige ambtenaren. Wie niet vertrouwd is met catalografie in een officieel kader, zet natuurlijk grote ogen op... Heeft een Esperantospreker al eens uitgerekend wat het theoretisch gekost heeft aan de overheid om de Collectie van de Vlaamse Esperantobond (8000 titels) onder te brengen in het EHC? Het ligt voor de hand dat de professionele catalografie peperduur is qua loonkost, en dat er gestreefd moet en kan worden naar groter rendement door het inschakelen van AI.

Voor zover ik de uiteenzetting begrepen heb, volgt de AI in deze aangelegenheid twee hoofdwegen. Enerzijds zoeken de alziende computerogen het te ontsluiten document af. Zeker wanneer het een redelijk klassiek uitgegeven boek betreft met titelpagina en colofon, weet de AI de verschillende bibliografische kenmerken en ook het onderwerp van de publicatie met behoorlijke zekerheid op te vissen. Amateuristische uitgaven,

In bewondering voor een functionerende 4DigitalBooks-scanner

In bewondering voor een functionerende 4DigitalBooks-scanner

brochures, kinderboeken... zijn evenwel al veel minder analyseerbaar.

De tweede hoofdweg voor AI-catalografie bestaat in het vergelijken van de reeds opgehaalde gegevens met die in externe catalogi van bibliotheken waar het document mogelijk reeds aanwezig is. Afhankelijk van kwaliteit en karakter van de uitgave, zoals het bestaan van een ISBN-nummer, wordt verwacht dat men met AI in zeer veel gevallen een perfect tot bijna perfect resultaat kan bereiken.

De catalograaf zal onmisbaar blijven als controleur van het werk van AI, maar taak en beleving verschillen hemelsbreed. Het rendement zal ongetwijfeld veel hoger liggen. De keerzijde is dat de toekomstige operator niet meer het plezier zal hebben alle publicaties zelf te doorbladeren en met eigen ogen te proeven.

(* KBR = Koninklijke Bibliotheek / Bibliothèque Royale

Lees verder op Blz. 23

BOEK OVER DE BRUGSE FAMILIE WITTERYCK

De naam Antoon-Jozef Witteryck is niet onbekend bij wie interesse heeft voor de geschiedenis van de Belgische Esperantobeweging. Hij was een van de eerste esperantisten in België, stichtte in 1902 de Brugse Esperantogroep, had gedurende tientallen jaren bestuursfuncties in de Esperantobeweging en was auteur of vertaler en drukker-uitgever van talloze Esperantopublicaties. Een echte biografie over hem is nog nooit verschenen. Wie meer wilde weten moest zich behelpen met korte artikelen die in lokale tijdschriften verschenen. Informatie over zijn vader Richard en zijn dochter Helena (of Lena) is nog schaarser.

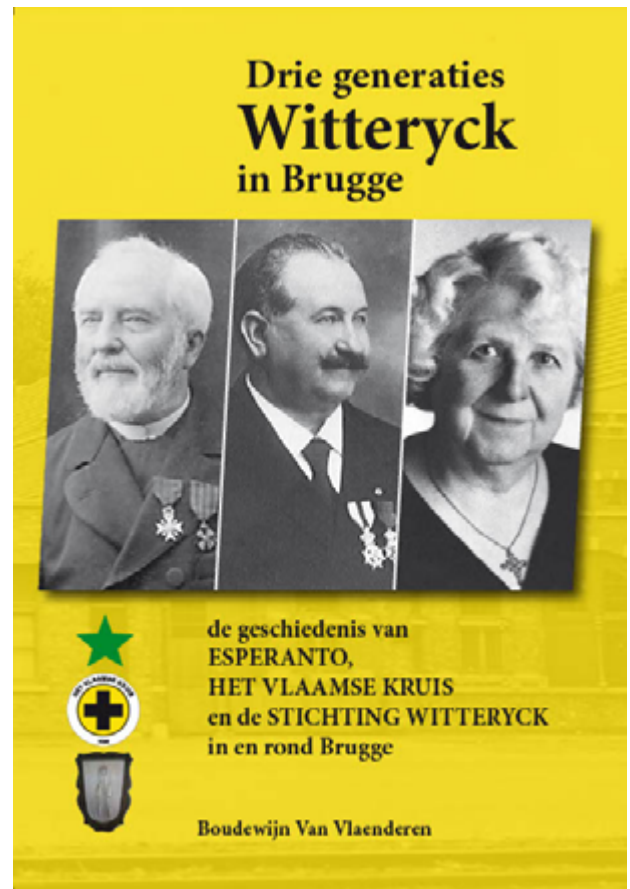
Na het overlijden van Helena is het familiearchief verspreid geraakt en in Esperantocollecties zijn slechts fragmenten te vinden. Op vraag van Het Vlaamse Kruis is Boudewijn Van Vlaenderen zes jaar geleden gestart met het verzamelen van wat er over drie generaties Witteryck in Brugge en omgeving te vinden was. Dat bleek verrassend veel te zijn: wat oorspronkelijk gepland was als een brochure van enkele tientallen pagina's, is een fors boek geworden: *Drie Generaties Witteryck in Brugge*.

Richard Witteryck (1838-1916) was onderwijzer in Oostkamp en Brugge en werd getroffen door de "schoolstrijd" van het einde van de 19de eeuw.

Antoon-Jozef (1865-1934) was ook onderwijzer, maar kwam al na korte tijd in het uitgeversbedrijf terecht. Na zijn huwelijk met een dochter van de Torhouts-Brugse drukker-uitgever Delplace legde hij zich volledig toe op deze activiteit. Zijn productie was heel divers. Onder meer het tijdschrift *Tra La Mondo*, vermeld in het aprilnummer van *Monato*, werd door hem gedrukt. Tijdens de Eerste Wereldoorlog verbleef hij in Groot-Brittannië, daarna nog een tijd in Nederland.

Helena (1898-1981), enig overlevend kind van Antoon-Jozef, trouwde met een oud-strijder van de Eerste Wereldoorlog. Met haar echtgenoot zette zij het bedrijf verder, maar richtte zich vooral op schoolboeken en schoolgerief. Zij waren medeoprichters van Het Vlaamse Kruis in Brugge. Het huwelijk bleef kinderloos.

Roland Rotsaert

Het boek (A4, 404 bladzijden) zal op 3 juni 2025 voorgesteld worden in het stadhuis van Brugge om 19.30 uur

Wie erbij aanwezig wil zijn, moet zijn komst bevestigen vóór 29 mei via marc.yesenbrandt@skynet.be. Bij die gelegenheid wordt ook het Witteryck-juweel uitgereikt.

Meer info over die avond op mallonge.net/witteryck.

De prijs van het boek bedraagt 49 euro (excl. verzendingskost van 12 €) en het kan besteld worden bij Stichting Witteryck, Dijver 2, 8000 Brugge (of via e-mail naar Stichting.Witteryck@gmail.com).

Meer informatie over Witteryck vind je op het Esperanto-Forum (esperanto-forum.org, zoek op "Witteryck").

Gebeneluksa Kongreso

Germana kaj Beneluksa Kongreso

2-a ĝis 5-a de oktobro 2025

en Schleiden-Gemünd/Germanio

translime

Kie okazos la kongreso?

Schleiden – urbo en la Nacia Parko Eifel. La urbo Schleiden kun siaj 18 vilaĝoj situas en la koro de la Nacia Parko Eifel. La urbo estas nur 30 kilometrojn for de la german-belga limo, sur la Dreiborn-altebenaĵo. La kuracloko Kneipp Gemünd invitas vin al malstreĉa akvo-terapio en klasikaj Kneipp-instalaĵoj. La severa Eifel-vento blovas kaj lasas viajn pensojn vagi. La du urbaj centroj Gemünd kaj Schleiden bonvenigas vin en ĉiuj sezonoj. La regiona gastronomio dependas de honesta kuirarto. Spertu naturon en la *Wilder Kermeter* natur-aventura areo.

© A. Pardey

Se la vetero kaj vestaĵoj ne kunlaboras, la ekspozicio *Wilderness Dreams* de la Nacia Parko Eifel surprizas ne nur junajn vizitantojn per interagado, modeloj por flari kaj tuŝi.

© Wald und Holz NRW

La kongresejo

Junulargastejo en 53937 Schleiden-Gemünd

Moderna, komforta, proksima al la naturo – bonvenon al la nova junulargastejo Gemünd Vogelsang. Lernado kaj okazajloko, kiu fiksas tute novajn normojn, malfermiĝis en printempo 2020 en la populara loko de la malnova junulargastejo Schleiden-Gemünd. Enmetita en valo riĉa je arbaroj kaj akvo en la Nacia Parko Eifel, la konstruaĵo kun sia impona ligna fasado kaj grandaj travideblaj fenestraj areoj perfekte miksiĝas en la ĉirkaŭan naturon. La junulargastejo estas unu el la atestitaj naciaj parkaj gastigantoj kaj tial estas la Ideala bazstacio por multaj subĉielaj agadoj.

Kun 188 litoj en 56 ĉambroj, ĝi ofertas loĝadon por grandaj grupoj. Sep kunvenejoj por ĝis 245 homoj ofertas komfortajn kunveneblajn.

Estas aliaj hotelaj litoj en la sama vilaĝo, kelkaj el kiuj estas je piedira distanco. Transporta servo estas ofertota.

© Jugendherberge Gemünd Vogelsang, 53937 Schleiden

Kiel atingi Schleiden?

Schleiden estas 45 kilometrojn for de Eupen kaj Aachen kaj 70 kilometrojn for de Kolonjo. El Belgio oni povas atingi ĝin per la rapidvojo N67, el Germanio per la aŭtovojo A1. La plej proksima fervoja stacidomo estas Kall, 55 minutojn de Kolonjo. Transporta servo estas ofertota. Rapidbuso kondukas vin de Aachen al Schleiden en du horoj. Estas translima busitinerio de Eupen kun ŝanĝo.

© Wald und Holz NRW

Programo kaj aliĝo

beneluksa.eu/kongreso

Kontakto

■ Valona Esperanto-Asocio (V.Esp-o)
esperanto.wallonie@gmail.com
esperanto-wallonie.be

■ Germana Esperanto-Asocio
esperanto.de
gek@esperanto.de
tel. 0800 3363636 5114 (nur ene de Germanio)

VLAAMSE JONGEREN ACTIEF TIJDENS BELGISCHE ESPERANTOWEEK

La Junulara E-Semajno (JES) estas novjara junulara Esperanto-aranĝo kutime organizata de Pola Esperanto Junularo kaj Germana Esperanto-Junularo. Ĝi okazas ĉiujare dum la lastaj tagoj de decembro kaj la unuaj tagoj de januaro, dum proksimume unu semajno, ie en Meza Eŭropo. Laŭ formo, sed ne laŭ sezono, ĝi similas do al Internacia Junulara Kongreso. Ĉi-foje junaj belgaj esperantistoj organizis JES... en la okcidenteŭropa, belga Ferrières!

De la 27-a de decembro 2024 ĝis la 2-a de januaro 2025 okazis la 15-a JES en Bernardfagne, lernejo kaj internulejo de Saint-Roch (Ferrières). Ĝi unuafoje okazis en Belgio. Organizis JES la Verdaj Skoltoj, al kiuj apartenas pluraj flandraj junuloj. Ĉeestis 149 partoprenantoj el 29 landoj (se oni kalkulas Katalunio, Okcitanio kaj Skotlando kiel unuopaj landoj).

De Junulara Esperanto-Semajno (JES) is een nieuwjaarsevenement voor Esperantojongeren dat doorgaans wordt georganiseerd door de Poolse Esperantojongeren en de Duitse Esperantojongeren. Ze vindt elk jaar plaats tijdens de laatste dagen van december en de eerste dagen van januari, normaal gezien ergens in Centraal-Europa, en duurt ongeveer een week. Qua opzet lijkt het op het Internacia Junulara Kongreso (IJK), maar niet qua seizoen. Deze keer organiseerden jonge Belgische esperantisten JES... in het West-Europese, Belgische Ferrières!

Van 27 december 2024 tot en met 2 januari 2025 vond het 15e JES plaats in Bernardfagne, een school en internaat in Saint-Roch (Ferrières). Het vond voor het eerst plaats in België. JES werd georganiseerd door de Verdaj Skoltoj, waarvan ook een aantal Vlaamse jongeren deel uitmaken. Er waren 149 deelnemers uit 29 landen (als we Catalonië, Occitanië en Schotland als aparte landen meetellen).

Foto: Ivo Miesen

Programo

Dumtage okazis pluraj profesiecaj spektakloj, multaj prelegoj, atelieroj, kursoj, ludoj, diskutrondoj, babilrondoj, kunsidoj kaj eĉ ekskursoj. Vespere estis koncertoj, karaokeo, diskejo kaj trinkejo. Ankaŭ gufujo, silvestra balo kaj Internacia Vespere ne mankis. Koncertis dum JES interalie La BaRok' Projekto (kun drumisto Rodrigo Carelli el Londono kaj tri muzikistoj el Brazilo: gitaristo Moyz, basisto kaj kantisto Muniz kaj gitaristo, flutisto kaj kantisto Rafael Milhomem), CHOPSTiCK el Germanio kaj eĉ flandra duopo Mezbakita. Pluraj homoj faris filmetojn. Vi povas ilin spekti en la arkiva paĝo <https://mallonge.net/jes-24-25-arkivo>

La 182-a elsendo de la podkasto de Varsovia Vento temas pri JES. Irek intervjuis la organizan teamon; vidu la duan parton en la paĝo <https://mallonge.net/vv-jes>

Yves Nevelsteen

Programma

Gedurende de dag waren er diverse professioneel georganiseerde optredens, vele voordrachten, workshops, cursussen, spellen, discussiegroepen, chatrooms, vergaderingen en zelfs excursies. 's Avonds waren er concerten, was er karaoke, een discobar en een bar. Ook een fluisterbar, oudejaarsbal en een internationale avond konden niet ontbreken. Hebben o.a. opgetreden tijdens JES: *La BaRok' Projekto* (met drummer Rodrigo Carelli uit Londen en drie Braziliaanse muzikanten: gitarist Moyz, bassist en zanger Muniz en gitarist, fluitist en zanger Rafael Milhomem), *CHOPSTiCK* uit Duitsland en zelfs het Vlaamse duo *Mezbakita* [Nl. Halfbakken]. Meerdere mensen hebben filmpjes gemaakt. U kunt ze bekijken op de archiefpagina <https://mallonge.net/jes-24-25-archive>

De 182e aflevering van de Warsaw Wind-podcast gaat over JA. Irek interviewde het organiserende team; zie het tweede deel op <https://mallonge.net/vv-jes>

Yves Nevelsteen

CHOPSTiCK Foto: Ivo Miesen

Straten in de buurt heetten “Brouwers- en Willemstraat”, nu “Stone en William Street”. Het Nederlands was de omgangstaal, tot ze in 1664 verdreven werd door de Engelsen, maar een aantal namen bleef, zoals Harlem (Haarlem) en Brooklyn (Breukelen). Pas in 1731 werd het Nederlands afgeschaft als officiële taal tijdens rechtszaken.

In Flatlands, vroeger Nieuw- of New-Amersfoort, ligt een kerkhof met Nederlandse inscripties op grafmonumenten: “Hier leyd begraven het lighaam van Antje Papelje” (gestorven in 1760). Wat verder ligt Willem Kouwenhoven, overleden in 1769. “Eens was ik gelyck als gy. Nu ben ick als gy moet zyn.” De meest recente dateert uit 1807. Rond die tijd stopte men met het aanleren van het Nederlands aan de kinderen. In een krant uit 1896 staat te lezen dat de laatste Nederlandstalige in die buurt van New York toen nog in leven was.

Het Nederlands is nu echter zo goed als verdwenen uit Amerika, net zoals je nu bij ons op straat almaar minder Nederlands hoort en ziet. De auteur schrijft: “Het is zowel geschiedenis als een waarschuwing voor het modern Nederlands, dat ook steeds meer onder druk staat van het Engels.”

In hoofdstuk 3 lezen we heel kort dat ook enkele Vlamingen naar Amerika trokken, getuige o.a. het plaatsje “Ghent”, maar verder komen ze nauwelijks aan bod in het boek. Evenmin wordt vermeld dat de eerste groep kolonisten die zich op het eiland aan de rivier de Hudson vestigden, bestond uit Waalse en Franse vluchtelingen uit Leiden, Amsterdam en Haarlem, onder leiding van Jessé de Forest, geboren in Avesnes. De vestiging heette oorspronkelijk dan ook Nieuw-Avesnes, en werd pas later hernoemd tot Nieuw-Amsterdam.

Het boek leidt ons door Amerikaanse landschappen, steden en gehuchten, langs begraafplaatsen, musea en archieven, maar naast de massale emigratie vanuit Europa onvermijdelijk ook langs thema's als slavernij, de inheemse bevolking, het conservatisme van de nieuwe Amerikanen, die hierdoor het

verdwijnen van het Nederlands in de hand werkten, en veel meer.

Als taalenthousiasteling was ik minder geïnteresseerd in de uitvoerige beschrijvingen van de fietstochten, de landschappen, het eten, de geschiedenis en ontwikkeling van de stadjes, de kerken, dan in “de tawl” zelf. Halverwege het boek worden enkele taalkundig interessante ontwikkelingen kort aangehaald, zoals de vereenvoudigde grammatica (wat dan ook typisch is voor creoolse talen) en het verdwijnen van de “ei/ij”-klank, die vervangen wordt door “ai”, doch Dröge geeft slechts enkele anekdotische voorbeelden uit het hedendaags Nederlands.

Kort samengevat beschrijft het boek eerder de zoektocht naar het Nederlands in Amerika, dan de diverse vondsten en bevindingen. Erg jammer, want zo draagt het boek dan ook niet bij aan het behoud van de sporen van het Nederlands in Amerika, waarvan de auteur zo betreurt dat ze verdwijnen. Anderzijds is de fietstocht als rode draad een originele insteek om een taalboek te schrijven, getuige de Taalboekenprijs, ter bekroning van taalboeken die bedoeld zijn voor een breed publiek, wat dan weer wel in het kader past. Het boek is zeker het lezen waard, en staat vol wetenswaardigheden, zoals de herkomst van een aantal woorden en plaatsnamen en het feit dat de achtste Amerikaanse president, Maarten Van Buren (verengelst als Martin) (1782-1862), de eerste president was die geen Britse, maar Nederlandse afkomst had, met als moedertaal het Nederlands.

Lode Van de Velde

(1) Vóór het Nederlands die naam kreeg (vanaf de 17e eeuw) werd de taal van de Republiek² Nederduits genoemd. Wellicht namen de kolonisten van de Republiek deze benaming (“Leeg Duits” of “Nederduits”) mee naar Amerika.

(2) De Republiek (der Zeven Verenigde Nederlanden) is de naam die het huidige Nederland had van 1588 tot 1795.

VERRIJK JE ESPERANTO - 3

Al lang was de redactie van Horizon.taal op zoek naar een taal oefenrubriek. Met deze e-legant-e rubriek slaan we twee vliegen in één klap. Enerzijds is het een hommage aan de auteur van *Lerni E-legante*, wijlen Petro Desmet, die in de voorbije lente van ons heenging. Anderzijds verrijken we (hopelijk) jouw kennis van de Esperanto-woordenschat. Aan het einde van elk hoofdstuk vind je ook een klein quizje, waarvan je de antwoorden vindt op de webpagina van Horizon.taal. Meteen ook een aansporing om de website van de Vlaamse Esperantobond eens te bezoeken.

3. LA HOMA KORPO (3)

Haroj

Haro estas fadenforma **elkreskaĵo**, karakterizaĵo de mamuloj, almenaŭ se oni uzas la vorton en sia strikta senco. Oni ankaŭ uzas la vorton, en iom figura senco, por similaspektaj elkreskaĵoj ĉe plantoj, fungoj kaj ekzemple ankaŭ ĉe **raŭpoj**. Haroj povas esti longaj, rigidaj, **buklaj** aŭ **krispaj**. Precipe ĉe nigruloj oni parolas pri krispaj haroj. La vorto krispa estas tre speciala, ĉar nun ĝi estas uzata preskaŭ nur kiel adjektivo, kaj kun la priskribita senco: tiu speciala buklo de haroj de nigruloj. Originale, ĉar ĝi estas fundamenta vorto, ĝi signifis tion kion oni nun nomas **mesoentero** aŭ **mesentero**, kiu estas iu **peritonea refaldo** en la homa korpo. Tiun signifon nia PIV eĉ ne (**peke!**) plu mencias! Alia originala signifo de krispo (1), tamen malofte bezonata, estas **kolumo** el **plisita** aŭ **rondfaldetita amelita** tolo aŭ **punto**, surmetita de iuj gravaj viroj en la deksesa jarcento.

Multe da haroj troviĝas sur la homa kapo (almenaŭ se la kapo ne apartenas al **kalvulo**); ĉe blondul(in)oj eĉ ĝis ducent mil! Tial la esprimo *havi pli da ŝuldoj ol da haroj sur la kapo* sugestas seriozan problemon.

Buŝo

Inter la nazo kaj la supra lipo iuj viroj kultivas **lipharojn** (2). Iuj eĉ flegas ilin kun aparta atento, ĉar ĉiu certe konas la famajn lipharojn de la hispana pentristo Dali, plej konata pro siaj **surrealismaj** verkoj, kaj ĉiu memoras la karesajn movojn per kiuj li substrekiĝis ilian ĉeeston! La loko kie la lipoj kuniĝas nomiĝas **lipa komisuro**. La vizaĝparto sub la buŝo estas la **mentono** (3). Iuj viroj lasas kreski siajn harojn tie, kaj tiel ricevas barbon. Eble ili opinias ke la barbo donas al ili pli seriozan aspekton. Ĉiuokaze la proverbo diras ke *griza barbo saĝon ne atestas*.

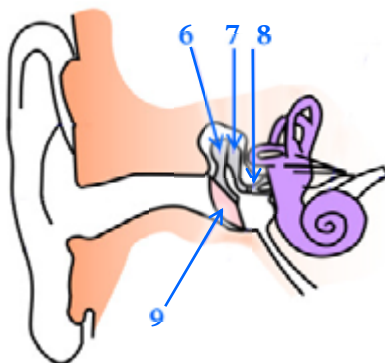
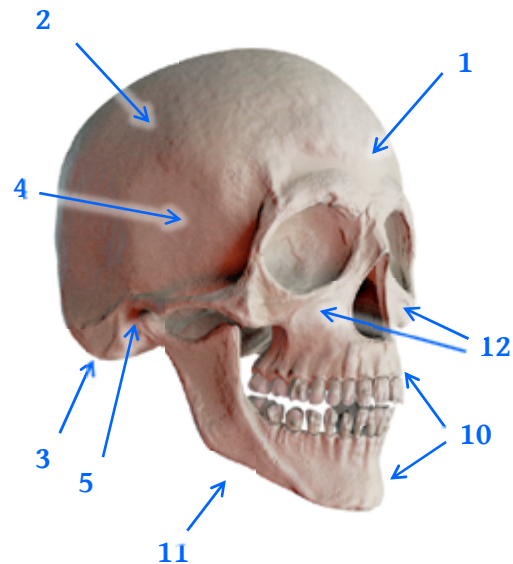

Okuloj

La brilaj organoj de la vizaĝo estas la okuloj. Ilia centra parto, la **aperturo** tra kiu la lumradioj eniras ilin, nomiĝas la **pupilo**. Ĉirkaŭ ĝi estas kolora parto: la **iriso**, kaj la plej granda parto ĉirkaŭas ankaŭ tion: la **okulblanko**. Oni povas fermi la okulojn; tiam la **palpebroj** kovras ilin. Super la okuloj troviĝas la **brovoj**, sed ankaŭ sur la randoj de la palpebroj estas haroj, tiujn oni nomas la **okulharoj**. La rapida fermo kaj malfermo de la okuloj, kiun oni ne kapablas haltigi nomiĝas **palpebrumado**. Sed oni ankaŭ nomas **palpebrumi**, aŭ ankaŭ **okulumi**, la manieron de signado al iu de io kion oni ne povas pli klare esprimi. Ekzistas homoj kun vidproblemoj. Ili estas feliĉe jam treege longe helpataj per okulvitroj, kiuj korektas ilian nebonan vidkapablon. Iuj bezonas ilin por korekti **miopecon**, la fakton ke oni vidas klare nur tre proksimajn aferojn, sed aliaj bezonas por korekti **malmiopecon**, la klaran vidadon nur de malproksimaj aferoj.

La kapo

Tre ostoriĉa estas la kapo, ĉar ĝi konsistas el multaj ostoj, kiuj ĉe tre junaj infanoj, ĉe beboj, ne jam estas kunkreskintaj. La molaj partoj inter la ne jam kunkreskintaj ostoj nomiĝas **fontaneloj**. Ĉiu el la ostoj de la kapo havas apartan nomon, sed tiuj estas gravaj nur por specialistoj. Iujn ni eble tamen konu! La **kranio**, la tegmento de la kapo, konsistas el la **fruntalo (1)**, en

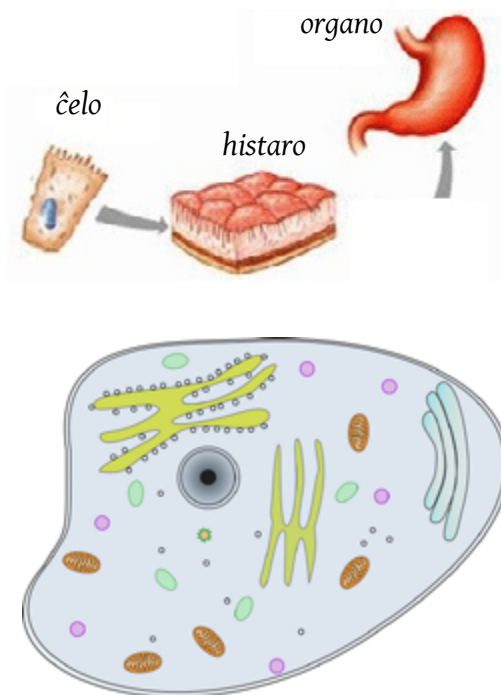
© Iain (Wikipedia)

kies nomo vi rekonas la frunton, kiun vi do facile povas situi. Ĝin sekvas la **parietalo (2)** kaj la **okcipitalo (3)**. La **temporalo (4)** estas la ostoj ĉe la tempio, kaj parto de ĝi, la **petro (5)**, en multaj etnaj lingvoj, petrostoj, enhavas la **aŭdajn ostetojn**, aŭ la **orelajn ostetojn**: la **maleon (6)** (plej granda), la **inkudon (7)** kaj la **stapedon (8)**, kiu aspektas kiel piedingo. La **miringo (9)**, aŭ **orela timpano**, transdonas la aervibrojn al la maleo, la unua orela osteto.

Gravaj kaj grandaj ostoj en la vizaĝo estas la **makzeloj (10)**. Ili portas la dentojn. La malsupra makzelo estas la **mandiblo (11)**. La supra makzelo konsistas el du **maksiloj (12)**.

Ĉeloj, ĉelaro

La korpo de la homo, kiel la korpo de bestoj kaj plantoj, konsistas el ĉeloj. Ĉeloj estas etaj, mikroskopaj vivantaj korpuskloj. La interno de ĉelo estas likveca kaj nomiĝas protoplasmato. En la ĉelo normale estas ĉelkerno. Ne ĉiuj ĉeloj estas samaj! Ĉelaro, de ĉeloj kun sama formo kaj funkcio, formas histon. La epitelia histo zorgas por la kovrado, la eksteraĵo, de organoj. Organoj ĉiuj kunigas diversajn histojn. Organo estas korpoparto kun difinita tasko, ekzemple la koro kaj la pulmoj estas organoj. Multaj organoj kune, kiuj harmonie kunlaboras, formas organismon. En PIV estas menciitaj plie kiel histoj: la sekrecia, kuniga, kartilaga, osta, nerva kaj muskola histo. La nomoj certe klarigas multon, ĉar ili indikas la organojn. Nur "kartilaga", eble, bezonas mallongan klarigon. Ni donas ĝin ĉar foje povos okazi ke vi bezonos la vorton. La kartilaga histo ebligas la ostojn kreskadi laŭlonge kaj ĝi ostiĝas ĉe la finiĝo de la kreskado.

iom detala bildo de ĉelo

Enkadritaj neniaĵoj

Interesa vorto ŝajnas al mi **pupilo**, ĉar ĝi estas neniuj fizika, palpebla aĵo! Estas ja nur aperturo, neniaĵo enkadrita. Sed ĝi ne estas la sola nomo por tiaj neniaĵoj! Foje denove pensu pri la okulo! *Okulo de kudrilo* fakte ankaŭ estas tia, ĉu? Sed por PIV, kaj en nia biblio, ĝi estas nur trueto! Ankaŭ la vorto **truo** do nomas neniaĵon! Ekzistas iu hezito pri la vorto **maŝo**. Maŝo de fiŝreto ŝajnas al mi simila neniaĵo, precipe en la frazo: *la fiŝoj estas tiel malgrandaj ke ili eskapis tra la maŝoj de la reto*. Sed, kio pri trikitaĵmaŝoj? En la oka ĉapitro ni vidos klopodon de konkretigo de trueto!

Aldonaj informoj

1. Plia helpo, en bilda formo, estas trovebla en nia PIV; sed estas bone scii ĉe kiu vorto vi serĉu. Vi serĉu ĉe: korpo - orelo - okulo.
2. Pliaj vortoj estas troveblaj, kompreneble, en niaj bildvortaroj. En EBV: 18-21 - en BVE: 19-24.

Taskoj kaj ekzercoj

1. Kiujn proverbojn aŭ esprimojn, kiuj enhavas nomon de homa korpoparto, vi konas? Se via respondo estas: neniun! ... tiam konsultu nian Proverbaron!

2. **Pli tiras virina haro ol ĉevala paro.** Ĉu vi povas klarigi? Ĉu vi konas ekzemplojn? Ĉu vi konas etnolingvajn ekvivalentojn?

3. Kio okazis se **iu bruligis la lipharojn?**

4. Alia bela esprimo: **Lipharo de grandsinjoro, sed koro de leporo.**

5. En la biblio estas la frazo: **edzo estas kapo de edzino, kiel ankaŭ Kristo estas kapo de la eklezio.** Klarigu la sencon kaj pridiskutu!

6. En iuj lingvoj "kapo" aperas en la vorto por familiestro, kaj ofte ne estas facile trovi alian taŭgan vorton en tiu ĉi tempo de egalrajteco! Ĉu la ideo kaj senco parencas al tiu en la antaŭa demando?

KVIZO ĈAPITRO 3

- Kiu verbo esprimas "opvallen" / "... pro siaj brilaj vestaĵoj"?
- Kiun substantivon PIV priskribas kiel "Tre malagraba, naŭzaodoro, kiel de putro ks."?
- Plenigu la mankantan vorton: "Je mag een gegeven paard niet in de bek kijken." - "Ne esploru la ... de donacita ĉevalo."

Vi trovos la respondojn en la Horizon.taal-retpaĝo www.esperanto.be/fel/nl/hor.php

Vervolg van blz. 13

Als medicijn tegen sombere toekomstvisioenen en omdat nu eenmaal de boog niet altijd gespannen kan staan, konden we in de namiddag kennismaken met een heel ander soort erfgoed dat noch AI, noch peperdure roboten vergt. Door de gezellige straatjes van oud-Brussel begaven we ons naar het befaamd poesjenellentheater van De Toone om er kennis te maken met de werkzaamheden in het atelier, en om een vertoning van de "Draaj" Musketiers bij te wonen.

Het voortbestaan van dit unieke erfgoed is volledig te danken aan de levenslange inzet van een handjevol personen, bereid om een eeuwenoude traditie verder te zetten. Misschien willen ooit enkele talentvolle Esperantosprekers zich op dit

pad wagen om de verspreiding van het Esperanto een duwtje in de rug te geven? Poesjenellentheater blijkt uitmuntend hand in hand te gaan met het grappig doorenmengen van talen, zoals het "Vloms" Brussels of het Beulemans Frans, en recenter ook het Engels Brussels. Het is geen schande, eerder een blijk van edel streven, dat Esperantosprekers onder elkaar vaak in gelijkaardig vaarwater peddelen qua taalgebruik, zonder nog te spreken van de eternaj komencantoj. De wil is er maar het vlees is zwak. Dit levert veel hilarische situaties op, geschikt voor poesjenellentheater. De zegswijze is dat men met azijn geen vliegen vangt. Wellicht lukt het wél met poppen? De intelligente lezer zal begrepen hebben wat hier met "vliegen" bedoeld wordt, dat hoopik althans.

Cyreen Knockaert

HORIZON-TAAL

Tweemaandelijks tijdschrift / ISSN - 0772 - 540

Vlaamse Esperantobond vzw

Lange Beeldekensstraat 169, BE- 2060 Antwerpen

Afgiftekantoor 2060 Antwerpen Stuyvenberg - Erkenningsnummer P004200

BB-PP
BELGIË(N)-BELGIQUE

Esperantoclubs in Vlaanderen

www.esperanto.be/groepen

ANTWERPEN

Esperanto-Antwerpen, p/a Lange Beeldekensstraat 169, BE-2060 Antwerpen, tel.: 03 234 34 00, esperanto-antwerpen@esperanto.be -

www.esperanto.be/antwerpen

La Verda Stelo: Klaas Dijkstra (voorzitter)

BRUGGE

Paco kaj justeco, Heidi Goes, Assebroeklaan 2, BE-8310 Brugge,

tel.: 050 67 51 78, heidi.goes@gmail.com -

<https://paco-kaj-justeco.weebly.com>

GENT

La Progreso, Katja Lödör, Peter Benoîtlaan 117, BE-9050 Gentbrugge,

tel.: 09 230 16 77, gent@esperanto.be - www.esperanto.be/gent

KALMTHOUT

La Erikejo, Mireille Storms, Douglaslaan 14, BE-2950 Kapellen,

tel.: 03 666 83 19, mireillestorms@hotmail.com -

<https://laerikejo.wordpress.com>

KORTRIJK

La Konkordo, Piet Glorieux, Pastoor Blanckestraat 8 bus 0201,

BE-8610 Kortemark, tel.: 0472 25 79 18, piet.glorieux@gmail.com,

Jean-Pierre Allewaert, Leeuw van Vlaanderenlaan 35/0011 8500

Kortrijk, tel.: 056 20 07 96, esperantokortrijk@hotmail.com -

www.esperanto-kortrijk.info

LEUVEN

Esperanto 3000, Myriam Van der Steen, Albert Stainierstraat 1, BE 3001

Heverlee, tel.: 0497 47 35 38, leuven@esperanto.be -

www.esperanto3000.be

LIMBURG

Limburgse Esperantovereniging

Henri Schutters, Panhovenstraat 10, BE-3930 Peer,

tel.: 011 63 55 92, henri.schutters@skynet.be -

www.esperanto.be/limburg

OOSTENDE

La Konko, Anne Brabant, Duinenstraat 74 /0201 BE-8400 Oostende,

tel.: 059 44 82 50, anne.brabant@telenet.be -

www.esperanto.be/oostende

ROESELARE / TIELT zie KORTRIJK

Bestuursleden van FEL

Voorzitter:

Piet Glorieux

Secretaris:

Johan Van Eenoo

Penningmeester:

(vacant)

Bestuursleden:

Alex Humet, Ben Indestege

Andere nuttige adressen

Vlaamse Esperantobond / Flandra Esperanto-Ligo

Lange Beeldekensstraat 169, BE- 2060 Antwerpen, tel.: 03 234 34 00

info@fel.esperanto.be - www.esperanto.be

Belga Esperanto-Federacio (BEF), Yves Nevelsteen,

yves.nevelsteen@gmail.com - www.esperanto.be/bef

ILEI-Belgio (Esperanto-leraars), Marc Cuffez, Torhoutsesteenweg 453

bus 0003, BE-8400 Oostende, tel.: 0486 36 23 65, flandrio@hotmail.be

<https://ilei.info>

Esperanto-Numismatika Asocio (ENA), Bert Boon, Lijsterbeslaan 13,

9630 Munkzwalm, tel.: 0472 73 48 30, bert.boon@skynet.be

Verdaj Skoltoj,

p/a Valère Doumont, Rue des Champs, 3 5060 Sambreville,

tel.:0485 51 75 52, info@verdajskoltoj.net - www.verdajskoltoj.net

Valona Esperanto-asocio, V.Esp-o

p/a Jean Annet, Rue de la Terre Franche 31 - 5310 Eghezée,

tel.: 0495 10 32 30, esperanto.wallonie@gmail.com

Esperantista Brusela Grupo vzw (EBG) sekretariejo: p/a Yves De

Keyzer, Perkstraat 78, BE-1630 Linkebeek tel.: 0498 04 00 95;

sekretario@esperantobruselo.org - www.esperantobruselo.org/nl

Françoise Pellegrin, Eiklaan 14, BE-1640 Sint-Genesius-Rode

Esperanto Nederland, secretaris, Ineke Emmelkamp,

Arubastraat 12, 9715 RW Groningen, tel.: +31 (0)50 5718842

sekretario@esperanto-nederland.nl -

www.esperanto-nederland.nl/groepen

Hoofdkantoor van de Esperanto Wereldvereniging/Centra Oficejo

de UEA Nieuwe Binnenweg 176, NL-3015 BJ Rotterdam,

tel.: +31(0)104 361 044, uea@co.uea.org - www.uea.org

www.esperanto.be/horizontaal

<https://esperanto.events>

plusendas al

<https://eventaservo.org>

Eventoj en via regiono aperas en Eventa Servo de UEA. Jen la facilaj landaj ligiloj:

- Belgio be.esperanto.events
- Francio fr.esperanto.events
- Germanio de.esperanto.events
- Nederlando nl.esperanto.events

Ekzistas tia ligilo por ĉiuj landoj de la mondo!

Estas tre facile por:
komuniki, memori,
tajpi – ankaŭ por
ne-esperantistoj!